

védegylet állíttatta 1896-ban. A népiskolát 1902-ben alapították. 2002-ben – az alapítás centenáriuma – további új négy tantermes iskolaszárny és tornaterem épült, továbbá felújításra került a régi épületrész. Ugyanebben az évben avatták fel előtte a névadó tábornok szobrát, Veres Gyula Alpár alkotását. Budapesten pedig a régi Pesterzsébet büszkélkedhet a Klapka térrel: itt, az árnyas fák alatt Balás Ede 1999-ben fölavatott, fából faragott tábornok nézi a református templomba sietőket.

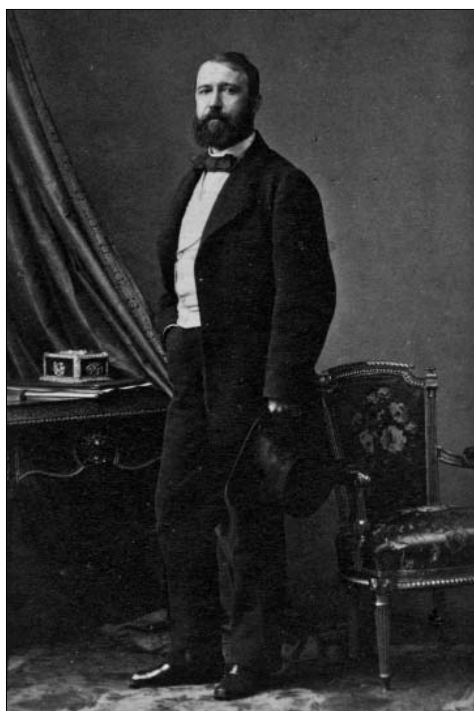
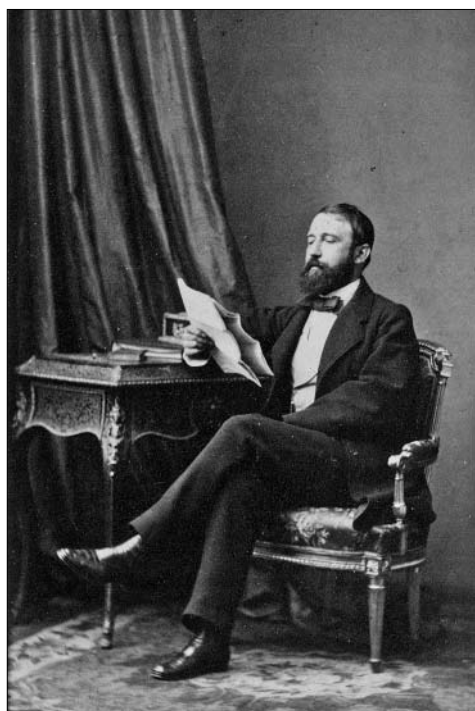
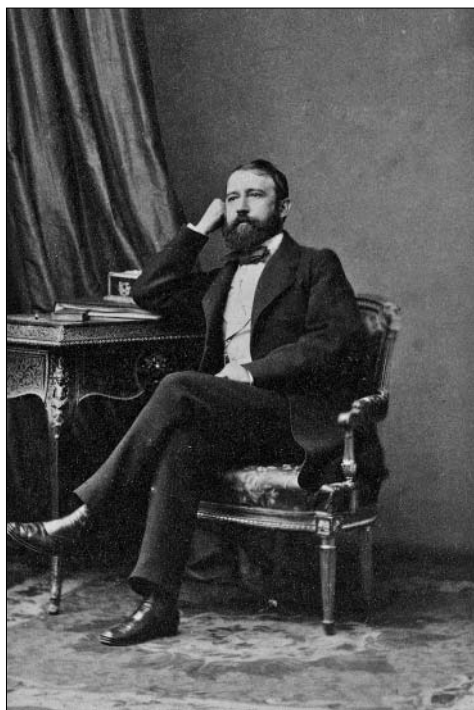
Katona Tamás–Ráday Mihály
Szerkesztette: Csorba László

Klapka György fotográfiái a Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárában

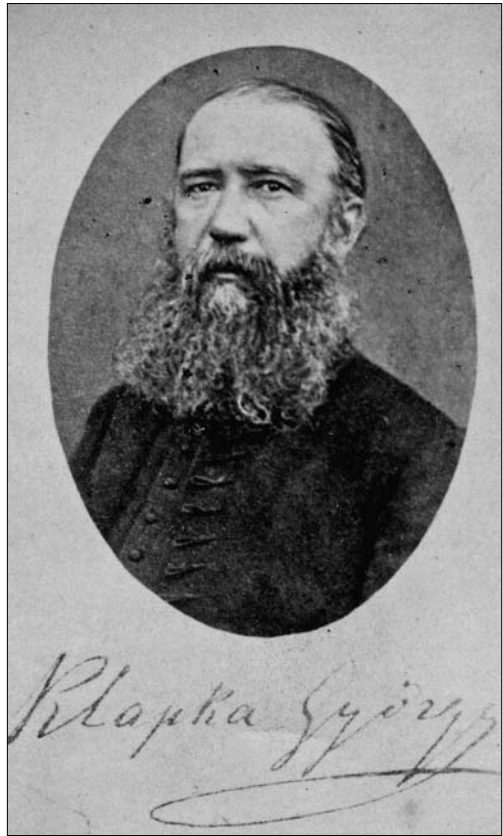
Szabadságharcunk egyik legfiatalabb hadvezérét, a komáromi hőst, Klapka Györgyöt számos ábrázolás örökölte meg saját korában is, s a hálás utókor művészei is szívesen készítettek róla festményt, grafikát, szobrot. A Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtára több felvételén is láthatjuk alakját.

A XIX. század közepének nagy találmánya, a „fényvel írt” kép, a fotográfia egyfelől a legvitatottabb volt (csak gépi termék, nem tükrözi a művész és az ábrázolt között létrejött lelki kapcsolatot, nem mutatja az ábrázolt személyiségét, amit csak a művész ecsetje, ónja, ceruzája képes közvetíteni), másfelől széles polgári réteg számára az anyagilag elérhető, albumba tehető – s nem utolsósorban – a hiteles ábrázolást jelentette. A korszak uralkodóit, politikusait, mindenféle hírességeit ábrázoló fényképek ezrei készültek. Újságtudósítások szóltak arról, hogy melyik fontos személy melyik műterembe látogatott el. A felvételeket kisebb-nagyobb formátumban azután a fényképész-műtermek kirakataiban is csodálhatták, nézegethették az érdeklődők. Fotográfusok másolták egymás felvételeit és árulták a képeket.

Gyűjteményünkben a Klapkát ábrázoló fotográfiák között kiemelt helyet foglalnak el azok felvételek, amelyeket a híres párizsi André Disdéri-féle műteremben készítettek az 1860-as évek elején, amit a kartonokon nyomtatott felirat jelölt meg. A nyomtatott feliratok követik a fotóműterem tulajdonosainak, címeinek változásait, így biztosan tudjuk, hogy az egyszerre, egy időben készült felvételek gyűjteményünkben lévő darabjait nem egy időben rendelték meg, készítették el. A kor fényképezkedési szokásainak megfelelően egy alkalommal több pózban is „levették” a tábornokot. A különféle beállítások közül azután a megrendelő választhatott, hogy melyik változathoz kér és hány darabot. Neves személyek fényképeinél nem ritkán az is előfordult, hogy a fotográfusok a közösen kiválasztott felvételtől sok-sok pozitívet készítettek és árusították azokat. A Disdéri-műterem képei ún. vizitkártyák, nagyjából 10 cm magas 6 cm széles kartonra kasírozott albumin pozitív képek. Jelenleg két álló és két ülő alakos változatot őrzünk a Nemzeti Múzeumban. Közülük talán a legismertebb a Klapkát álló egész alakban, karjait összefonva mutató felvétel. Álló alakos változat az is, amelyen Klapka bal kezében kalapját tartja, jobb kezét pedig zsebébe dugja. Az ülő alakosak: az egyik gondolkodva, jobbával asztalkán könyökölve, a másikon jobb-jában papírlapokat vagy újságot fogja látjuk.

Klapka György (A Disdéri-műterem felvételei, Párizs, 1860-as évek eleje)

Klapka György (Feltehetően Julius Milliot felvételei, Temesvár, 1867)

Ezek azok a felvételek, amelyek időben a legközelebb jelenítik meg számunkra alakját fontos politikai szerepléséhez: Komárom védelméhez (1849), a Magyar Nemzeti Igazgatóság egyik tagjakénti munkálkodásához (1859).

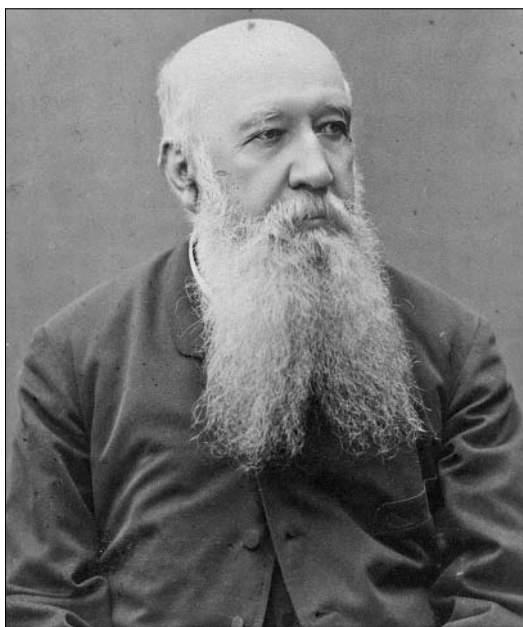
1867 után Klapka is hazatért, Deák-párti képviselő lett. Személye iránt itthon megnőtt az érdeklődés, sokan kívánták megismerni arcvonásait, alakját.

Klapka fotográfiái között három olyat őrzünk (két álló portrét és egy mellképet), amelyek hátoldalán kék gumibélyegző lenyomata látható: „*Temes megyei honvéd egylet tulajdona.*” Ezek egyikének hátoldalán sem, illetve a képeket hordozó kartonon, a képek alatt sem jelölte a fotográfus a műtermét nyomtatott formában. Így azt kell feltételeznünk, hogy ezek a darabok nem a felvételt készítő műterem termékei, hanem más fotográfus sokszorosította őket, még nagyjából az eredeti felvételek készítése idején. Ezt gyengébb minőségük, enyhe élettenségük is megerősíti. Ezeknek a felvételeknek a jóvedelmét Klapka a Temes Megyei Honvédegylet támogatására engedte át.

Sajtótudósításokból tudjuk, hogy Klapka felesége, Inez fotográfiájának bevétele is a Temes Megyei Honvédegylet alapját bővítette. Inez egy szép, ugyancsak a gyűjteményünkben található, a hölgy egész alakját mutató felvételen ugyanolyan fotel mellett áll, mint Klapka, s a szőnyeg mintája is megegyezik a két fotón. Klapka Inez fotográfiáján ott a fényképész műterem jelzete: Temesvárott Julius Milliot készítette a felvételt, aki mai tudásunk

Klapka Györgyné, született Inez Arboin (Julius Milliot felvétele, Temesvár, 1867)

Az idős Klapka György (Klöz György felvétele, Budapest, 1889)

szerint 1860–1870 között tartotta fenn a műtermét. Így Klapka Inez fényképe segítségével pontosíthatjuk, ha kérdőjellel is, Klapka fényképének adatait.

Az idős Klapka arcvonásait Klöz György szép portréja örökíti meg gyűjteményünkben. Ez a felvétel átrajzoltan több korabeli lapban is megjelent.

Klapka modern ikonográfiájának elkészítésével még adósak vagyunk.

Lengyel Beatrix

Százötven éve született Cholnoky Jenő

Az idei évben emlékezünk meg dr. Cholnoky Jenő születésnek 150. évfordulójáról. A jeles jubileumhoz kapcsolódóan érdemes felidézni a neves tudós életét és munkásságának fontosabb eredményeit. A *Honismeret* hasábjain tíz évvel ezelőtt Polgárdy Géza emlékezett meg a tudósról.¹

Cholnoky Jenő családja Veszprém városának történetében közel egy évszázadon át játszott kiemelkedő szerepet. A kecskeméti származású Cholnokyak alig két generáció alatt az ország fontos személyiségeivé váltak. Megjegyzendő, hogy a család nemesi eredetere vonatkozóan egyértelmű, megbízható forrással nem rendelkezünk. A Hunyadiakkal való rokonságuk, bár a családi legendárium része, nem bizonyítható. Eredettörténetük az erdélyi nemes Csolnakosi családdal szinte azonos. Cholnoky Jenő dédapja, a kecskeméti Csol-

¹ Polgárdy Géza: Száznegyven éve született dr. Cholnoky Jenő. *Honismeret* XXXVIII. évf. 2010. 4. sz. 20–23.